

BELEIDSPLAN VAN BAROKOPERA AMSTERDAM

1. Positie in het huidige podiumkunstenbestel

1.1 *doelstelling en functie*

Barokopera Amsterdam wil met het produceren van muziektheater in geënceneerde vorm bekendheid geven aan vaak vergeten theatermuziek uit de periode 1600 – 1880. Het gezelschap

- baseert haar producties op gedetailleerd eigen historisch onderzoek
- combineert authentiek uitgevoerde muziek met eigenzinnig hedendaags theater
- is wars van hokjesgeest, en nieuwsgierig naar ongebaande paden
- realiseert zich dat veel muziektheater ooit deel uitmaakte van populaire cultuurstromingen
- is actief ‘talent scout’ van internationale vocale en instrumentale artiesten
- bewijst met haar producties een breed en deels met opera onbekend publiek aan zich te kunnen binden

Met het verwezenlijken van haar doelstelling neemt *Barokopera Amsterdam* binnen het Nederlandse cultuurlandschap een even bescheiden als unieke plaats in. De consequente combinatie van historisch onderzoek, authentieke muzikale uitvoeringspraktijk en moderne theatrale visualisatie blijkt tot aansprekende producties te leiden die in al hun verscheidenheid duidelijk het signatuur van het gezelschap dragen.

1.2 *kwaliteit van het artistieke beleid*

Voor de kwaliteit van het artistieke beleid van *Barokopera Amsterdam* tekent voor alles de bevolgen oprichtster, artistiek en muzikaal leider Frédérique Chauvet. Zij gaf en geeft blijk in staat te zijn projecten te initiëren die een wezenlijke aanvulling vormen op het aanbod van de Nederlandse theater- en concertpodia. *Barokopera Amsterdam* brengt haar initiatieven onder in series. Hierdoor zijn de afzonderlijke producties voor het publiek beter herkenbaar en wordt de kennis van het culturele klimaat rond het ontstaan van het gekozen repertoire verder uitgediept. Zo ontstonden inmiddels twee binnen de Nederlandse theaterhistorie volstrekt unieke projecten:

Purcell on Stage (2003 – 2011) en **Schatten uit de Opéra-comique** (2002 – 2015).

In **Purcell on Stage** worden in vijf producties de verschillende facetten getoond van de *Dramatic Opera*. Dit ooit razend populaire typisch Engelse antwoord op de vanuit het Europese vasteland overgewaaid *Opera*, bleek een bakermat voor vele latere muziektheatrale vormen, waaronder de Music-hall en de Musical.

In **Schatten uit de Opéra-comique** komen in toegankelijke voorstellingen de resultaten van de muzikale archeologie aan het licht die *Barokopera Amsterdam* bedrijft in verschillende Franse archieven en in de nalatenschap van het *Théâtre Français de La Haye*. De hernieuwde interesse voor populaire muziektheaterstromingen als de Operette, de Revue en de Burlesque vormt een extra stimulans om deze unieke serie te prolongeren.

Naast de constante eigen inbreng van de artistiek leider, bepaalt de intensieve samenwerking van *Barokopera Amsterdam* met binnen hun eigen discipline gerenommeerde nationale en internationale partners – personen dan wel instellingen – sterk het resultaat van haar producties. Bij **Purcell on Stage** was dit de Nederlandse regisseur en librettist David Prins met zijn vast ontwerpersteam; bij **Schatten uit de Opéra-comique** zijn dit Franse specialisten die zich jarenlang, middels onderzoek en het realiseren van producties, specifiek op dit genre richtten.

1.3 *bijdrage aan diversiteit /verscheidenheid*

Barokopera Amsterdam heeft met haar producties een even bescheiden als volstrekt eigen plaats verworven op de Nederlandse podia. Door te investeren in meerjarige projecten waarvan elke productie afzonderlijk bestaansrecht heeft, blijkt het gezelschap, met gemiddeld één première per jaar, in staat te zijn haar eigen signatuur bij het publiek duidelijk herkenbaar te maken. Kleinschaligheid en een inventieve en originele programmering maken *Barokopera Amsterdam* tot een wendbaar gezelschap dat zich wezenlijk onderscheidt van de veel grotere reguliere muziektheaterproducenten.

1.4 *bijdrage aan spreiding*

1.4.1 *nationaal*

Barokopera Amsterdam toont haar producties in het hele land tijdens begrensde speelperiodes. De producties worden zo vorm gegeven, dat zij zowel op grote als middelgrote podia tot hun recht komen. Ook theaters zonder orkestbak kunnen worden bespeeld, wat gespreide afname-mogelijkheden aanzienlijk vergroot.

1.4.2 *internationaal*

De artistieke nieuwsgierigheid van *Barokopera Amsterdam* stopt niet bij de landsgrenzen. Het gezelschap gaat regelmatig vormen van samenwerking aan met verschillende buitenlandse partners. Hieruit ontstonden meerdere succesvolle internationale tournees. Al vormen de internationale activiteiten een wezenlijk onderdeel van het vierjarenplan, ze vallen buiten deze aanvraag.

1.5 *relatie tussen scheppen, produceren, programmeren en publieksoontwikkeling*

Het belang van de relatie tussen scheppen, produceren, programmeren en publieksoontwikkeling werd bij

Barokopera Amsterdam, ruim voordat dit een algemeen beleidspunt zou vormen, duidelijk onderkend. Het gezelschap heeft veel energie geïnvesteerd in het opbouwen van vertrouwensrelaties met diverse Nederlandse theater-programmeurs, wat leidde tot een gegarandeerde afname van haar producties. Hieronder wordt in vier punten kort toegelicht hoe de ‘ketengedachte’ in het beleid wordt verankerd.

1.5.1 *series*

Door de afzonderlijke producties in *series* onder te brengen

- wordt de herkenbaarheid van die producties verhoogd
- wordt de programmering en de marketing vereenvoudigd
- kan aangehaakt worden op het succes van een vorige productie in dezelfde serie
- wordt de opgedane expertise beter gebruikt en verder ontwikkeld

1.5.2 *theatrale concerten*

De uit te voeren muziek wordt met spel-elementen verrijkt en door een presentator of zanger ingeleid en toegelicht. De toevoegingen bevrijden de muziek uit het vaak wat stijve kader van het ‘klassiek-concert’. Na gedegen historisch onderzoek wordt een concert geplaatst in de context van de tijd. Zangers verbinden middels korte teksten de muziek. Het concert wordt een verhaal, een politiek- historische revue zoals één recensent opmerkte naar aanleiding van Purcell Gala II, waarin het leven van koning Willem III en de politieke ontwikkelingen aan het eind van de 17e eeuw de leidraad vormden bij de uitvoering van Purcell’s muziek. Zo dragen op het concertpodium de toegevoegde spel-elementen veel wezenlijker aan het gebodene bij, dan wanneer sprake zou zijn van een door middel van losse toeters en bellen ‘gepimpt’ concert.

1.5.3 *voorlichting & publieksonwikkeling*

Door de artistiek leider of de regisseur productiepresentaties en inleidingen te laten verzorgen in de theaters, voegt *Barokopera Amsterdam* een dimensie toe aan algemene inleidingen door derden. Het publiek blijkt het live-contact met de makers zeer te waarderen. De zo uit eerste hand verkregen achtergrondinformatie maakt de weg vrij naar genuanceerder kijken en luisteren.

1.5.4 *export*

Door opgedane expertise actief te exporteren bouwt het gezelschap aan een sterke keten tussen scheppen, programmeren en (internationale) artiesten- en publieksonwikkeling. Een voorbeeld was de herneming van ‘Le Nozze di Figaro’ met regisseur Sybrand van der Werf in de schouwburg van Orléans in 2012. In januari 2012 speelde het gezelschap vijf uitvoeringen van l’Ivrogne Corrigé van G.W. Gluck in de Opera van Parijs (Bastille). In 2014 wordt in het prestigieuze Théâtre l’Athené King Arthur uitgevoerd van H. Purcell.

1.6 *publieksbereik en -ontwikkeling*

De producties van *Barokopera Amsterdam* worden door een twintigtal theaters uit het hele land geprogrammeerd. Hierdoor bereikt het gezelschap haar publiek in alle delen van het land.

- Het gezelschap heeft aangetoond voor zelden gespeeld repertoire een gestaag groeiend publiek te kunnen vinden en aan zich te kunnen binden.
- Van een meer constant aanbod – ieder jaar één muziektheaterproductie en één spin-off concert – verwacht het gezelschap een positieve uitwerking op de publieksopbouw en -ontwikkeling.
- De meeste voorstellingen worden voorafgegaan door een lezing van regisseur of artistiek leider waarmee een persoonlijker relatie met het publiek wordt opgebouwd.
- Voor een optimale herkenning door het publiek wordt dezelfde lay-out van affiches, flyers en programmaboekjes gebruikt bij elke productie van een *serie*. Alleen de kleurencombinatie en de informatie wordt gewijzigd.
- Op de actuele website bieden tekst- beeld- en geluidsfragmenten een kijkje achter de schermen, plaatsen de activiteiten in een bredere context en geven antwoord op vele vragen. Iedereen kan fragmenten uit voorstellingen evenals arrangementen voor muziekschoolworkshops downloaden.
- Middels advertenties in bladen van de Perscombinatie en spotjes op BRAVA worden de voorstellingen ruimschoots van te voren aangekondigd.
- **Educatie:** *Barokopera Amsterdam* geeft workshops op muziekscholen en middelbare scholen in samenwerking met theaters waar wordt gespeeld. Zo werden bijvoorbeeld met de muziekschool van Hengelo, als introductie op de voorstellingen, door enkele artiesten van *King Arthur* en *A Tempest* twee

workshops verzorgd en afgesloten met een uitvoering. Komend jaar wordt deze activiteit uitgebreid middels een pilot- project op het Utrechts Stedelijk Gymnasium en optredens op het Parkstad Heerlen Klassiek MuziekFestival.

Eind 2001 werd *Fairy Queen* uitgevoerd met leerlingen van het Spinoza Lyceum in Amsterdam. Hiervoor is *Barokopera Amsterdam* (in samenwerking met *Concerto 91*) in 2002 met de *Educatieprijs Noord Holland* onderscheiden.

1.7 cultureel ondernemerschap en bedrijfsvoering

Barokopera Amsterdam is in ruim tien jaar uitgegroeid tot een gezelschap dat onbekend muziektheater uit de periode 1600 – 1880 een nieuw gezicht geeft. Het succes van haar aansprekende producties leidt tot een gestaag groeiende afname van voorstellingen door steeds meer Nederlandse schouwburgen. De ontwikkelde initiatieven werden ondersteund door locale, regionale en nationale overheids- en privé-fondsen. Zakelijk leider Gerolf Slot heeft alle gerealiseerde projecten – met een groeiend aantal medewerkers en gestaag toegenomen budgetten – van een gezonde financiële structuur voorzien.

Speciale vermelding verdient het ontstaan van de serie *theatrale concerten*, een ‘format’ waarbij met relatief geringe investering een nieuw publiek wordt gevonden. Een twaalftal theaters en concertzalen rekent zich inmiddels tot vaste afnemers van de producties van *Barokopera Amsterdam*. Het gezelschap prijst zich gelukkig met de uitgesproken intentie van de programmeurs van deze podia, hun afname te willen intensiveren.

Barokopera Amsterdam is er de afgelopen jaren meerdere malen in geslaagd om middels het aangaan van verschillende vormen van internationale samenwerking haar voorstellingen in buitenlandse theaters te spelen. Het gezelschap meldt daarbij met gepaste trots dat deze activiteiten bijna volledig uit de uitkoopsommen gefinancierd werden.

2. Bijdrage van de ondernomen activiteiten aan de doelstellingen

2.1 muziektheater uit de periode 1600 – 1880

In de afgelopen jaren toonde *Barokopera Amsterdam* aan in staat te zijn haar doelstelling – de vaak vergeten theatermuziek tussen 1600 en 1880 in geënceneerde context méér bekendheid te geven – te verwezenlijken met aansprekende producties.

2.2 eigen historisch onderzoek

Het uitvoerige eigen historisch onderzoek vormde steeds weer de basis van een nieuw project en bepaalde de artistieke keuzes. De onderzoeksresultaten gaven voeding en inspiratie aan het creatieve team.

2.3 combinatie van historisch uitgevoerde muziek met hedendaagse visualisatie

Het uitgangspunt om historische klanken te verbinden met herkenbare en actuele beelden is kenmerkend voor het gezelschap. De benadering van *Barokopera Amsterdam* is niet puristisch naar de letter, maar naar de geest. Het gezelschap acht een uitsluitend museale benadering van het bronmateriaal niet relevant, omdat het voor een hedendaags publiek niet gegarandeerd sprankelend en herkenbaar theater oplevert. Juist om recht te doen aan de oorspronkelijke intenties van componist en librettist, omarmt het gezelschap moderne visuele theatrale vormen. Een voorbeeld: In het Engeland van Purcell was de uitvoering van de *Sarabande*, wegens haar ‘aanstootgevend’ karakter verboden. Als Purcell besluit tóch die langzame erotische uit Spanje geïmporteerde dans uit te voeren (onder de schuilnaam *Chaconne*) zal dit een directe reactie bij het toenmalige publiek hebben opgeroepen. Bij een op zich verantwoorde puur reconstructieve benadering, zou worden voorbijgegaan aan dit soort wezenlijke aspecten van de *werking* van de muziek destijds. De uitvoering van die Sarabande alleen, zal het publiek van nu nooit zo overrompelen als dat bij de onaangekondigde uitvoering van een ‘verboden vunzige dans’ destijds het geval is geweest. Met een visueel statement kan bij een hedendaags publiek een zelfde soort accent worden gelegd, als destijds via louter muzikale weg werd bewerkstelligd.

2.4 popularisatie van het genre

Veel ‘klassiek’ muziektheater dat zich nu nog uitsluitend onder de noemer ‘high-culture’ schaart, maakte ooit deel uit van uitgesproken populaire en door brede lagen van de bevolking gedragen stromingen binnen toenmalige amusementsindustrieën. De specifieke aanpak van *Barokopera Amsterdam*, waarin authentiek uitgevoerde muziek gepaard gaat met moderne toneelbeelden en speelstijlen, blijkt enorm aan te slaan en bewerkstelligt zo een (re-)popularisatie van het genre; niet door het te vervlakken, maar door in de vormgeving recht te doen aan de inzichten omtrent de *werking* van het repertoire op het publiek van eeuwen geleden.

Dat jongeren na het zien van een voorstelling de dramaturgie van een *Dramatic Opera* spontaan vergelijken met die van een nu populaire *Musical*, geeft aan dat deze aanpak ook bij jeugdig publiek tot eigen associaties leidt, eigen beelden oproept.

3. TOEKOMST

2014: DIDO & AENEAS, LIEFDE EN HEL

Net als bij het Purcell Gala I en II willen we aandacht geven aan de tijd waarin het werk ontstaan is. Purcell verwijst in zijn werken vaak naar actuele gebeurtenissen en levert daar een bedekt commentaar op. Parallellen met het heden worden hier en daar duidelijk waardoor de hedendaagse toeschouwer de voorstelling meer in de actualiteit kan plaatsen.

Dido en Aeneas, losjes bewerkt naar het bekende verhaal uit Vergilius' Aeneis, boek 4, is Purcells enige doorgezongen opera en een van zijn meest bekende en geliefde werken. De rol van de antieke goden wordt door koren van geesten en heksen verbeeldt. Het lot van de stervelingen wordt door hen bepaald.

Het is het verhaal van de uit de brand van Troje gevluchte held Aeneas, die na een rampzalige schipbreuk aan de Afrikaanse Noordkust aanspoelt. Daar wordt hij ontvangen door koningin Dido, stichtster van de stad Carthago. Hij vertelt haar van zijn avonturen en zijn goddelijke opdracht om een nieuw Troje in het Westen te herbouwen. De koningin ontvlamt in liefde voor hem en hij lijkt zijn roeping te zullen vergeten voor een leven samen met haar. Maar de goden herinneren hem er aan dat 'de zaken vóór het meisje gaan...' - en hij verlaat haar om elders zijn eigen nieuwe stad (Rome, weten wij!) te gaan stichten.

In het tweede deel gaan we verder dan Purcell: we nemen de toeschouwer/toehoorder mee met Aeneas naar de hel aan de hand van muzikale hel scenes uit met name de Franse barok.

De voorstelling zal worden uitgevoerd in twaalf schouwburgen tussen 20 februari en 13 maart 2014, verspreid over geheel Nederland door zes zangers en acht instrumentalisten. Regisseur is Sybrand van der Werf.

2015: HÄNDEL REVUE

In het *Purcell Gala I* legden we de nadruk op de 'jonge' Purcell. We namen het publiek mee door het Londen van de zeventiende eeuw, van de kerk naar de kroeg via het hof van de koning. Met het *Purcell Gala II, William & Mary* volgde we de 'rijpe' Purcell, enerzijds de zeer gewaardeerde hofmusicus van William & Mary, anderzijds de bevolgen theaterman.

Na de dood van Koning-stadhouder Willem III begint de achttiende eeuw, bij ons bekend als de Pruikentijd, maar ook als de Eeuw van de Verlichting, waarin ook buiten Nederland het Europa van de koningen begint te veranderen in een Europa van de burgers. De maatschappelijke tegenstellingen en ontwikkelingen weerspiegelen zich in de vele schitterende muziek uit deze periode, waaromheen BarokOpera Amsterdam in haar eigen verantwoorde maar zeer lichtvoetige stijl haar nieuwe voorstelling vorm geeft. In de Händel Revue staat dit Europese genie centraal, met fragmenten uit zijn opera's, zijn geestelijke muziek en de *Serenade* die hij voor het huwelijk van Stadhouder Willem IV schreef. Gecomponeerd in de 'Italiaanse' stijl, 'vernieuwend, natuurlijk, dichtbij de gewone burger', zijn muziek contrasteert met de meer hoofse, geaffecteerde en hoogdravende 'Franse stijl' van Rameau en Lully. Het is de tijd van de opkomst van de bourgeoisie en van de sociale ideeën van de Eeuw der Verlichting. We laten de nieuwe stijlen horen waarvan Händel getuige was: kamermuziek uit Nederland, opéra-comique uit Frankrijk en opera buffa uit Italië.

We voeren integraal uit de korte opera buffa van Pergolesi *La Serva Padrona* die in Parijs rond 1750 de "Querelle des Bouffons" veroorzaakte: een felle politieke en artistieke strijd tussen de Franse en de Italiaanse stijlen, oftewel voor of tegen de koning.